

Arbeidsgerelateerde zorg

De waarde van
een verdeeld
SER-advies

Geen energienota meer

Deal 'Stroomversnelling'
leidt tot aanpak
koopwoningen

SER-fusiegedragsregels

Zijn werknemers
nog voldoende
beschermd?

SER magazine

A photograph of Fieke van der Lecq, a woman with short grey hair, smiling and wearing a dark blue polka-dot dress and a pearl necklace. She is sitting outdoors with green foliage in the background.

Fieke van der Lecq,
econoom en kroonlid:

**'Het pensioenstelsel
moet een stuk simpeler'**

A close-up portrait of Fieke van der Lecq, a woman with short, wavy grey hair and blue eyes. She is smiling slightly and looking off-camera to the right. She is wearing a dark blue shirt with white polka dots. The background is a soft-focus green and yellow, suggesting an outdoor setting with foliage. The lighting is bright and natural.

SER-kroonlid Fieke van der Lecq:

'Het pensioenstelsel moet simpeler'

Econoom en duizendpoot Fieke van der Lecq zal zich ook in haar nieuwe rol als kroonlid niet tot één vakgebied beperken. Het SER-advies over de toekomst van het pensioenstelsel is het eerste dossier waar ze haar tanden in gaat zetten. Op voorhand pleit ze al voor meer pensioenbewustzijn onder de Nederlanders. 'Meer begrip vergroot het draagvlak.'

Ze verbeeldt zich niet dat ze als econoom een antwoord heeft op alle grote kwesties in de wereld. Fieke van der Lecq praat bij voorkeur over zaken waar ze verstand van heeft. Aan 'roepstoeters' heeft ze een hekel. Tijdens het interview onderstreept ze dat: 'Het is doorgaans beter dat deskundigen met een verstandig plan komen dan dat iedereen iets gaat roepen. Bij een brede maatschappelijke discussie over kernenergie bijvoorbeeld, houd ik als econoom mijn mond.'

Deeltijdhoogleraar Pensioenmarkten aan de Erasmus School of Economics in Rotterdam, toezichthouder bij diverse bedrijven, verzekeraars en pensioenfondsen, adviseur bij de Autoriteit Financiële Markten, bestuurslid van de Vogelbescherming: Van der Lecq is een duizendpoot. Dat is een bewuste keuze. 'Een headhunter adviseerde mij ooit een portefeuille van verschillende activiteiten op te bouwen – en dat is een goed advies geweest. Als ik me alleen met pensioenen zou bezighouden, zou ik de verzekeringen, het bankwezen en de monetaire zaken gaan missen. Ik ben ooit economie gaan studeren omdat je daarbij zowel met mensen als met techniek en cijfers te maken hebt. Economie is de wetenschap van het kiezen, onder omstandigheden waarin niet alles tegelijk kan. Dat is iets fundamenteels.'

U begint bij de SER met het advies over de toekomst van het pensioenstelsel.

'Daar verheug ik mij zeer op. In de adviesaanvraag wijst het kabinet erop dat in de maatschappij een andere houding ten aanzien van het pensioenstelsel merkbaar is. Naar mijn idee valt het met de strijd tussen jong en

oud echter wel mee. Ons pensioenstelsel kent een verplichte solidariteit. Uit onderzoek blijkt dat de meeste mensen dat prima vinden, als die solidariteit maar tweezijdig is. Met andere woorden: als de solidariteit er ook voor hen is op het moment dat zij die nodig hebben.'

Jongeren zijn toch bang dat zij straks achter het net vissen?

'Dat is een versimpeling van de kwestie. Binnen de pensioenfondsen stromen op dit moment ook al gelden van de ouderen naar de jongeren. Omdat jongeren inmid- →

Wie is Fieke van der Lecq?

Fieke van der Lecq (1966) is algemeen econoom en bedrijfseconoom. Ze promoveerde aan de Rijksuniversiteit Groningen op een vraagstuk uit de geldtheorie. Daarna werkte ze bij het ministerie van Financiën en het Centraal Planbureau en was ze hoofdredacteur en uitgever van het tijdschrift Economisch Statistische Berichten. Van 2006 tot en met 2010 gaf ze bij de Nederlandse Mededingingsautoriteit leiding aan het onderzoeksteam Monitor Financiële Sector. Sinds 2008 is Van der Lecq deeltijdhoogleraar Pensioenmarkten (APG-leerstoel) aan de Erasmus School of Economics. Daarnaast is ze onder andere commissaris bij de Delta Lloyd Groep, voorzitter van de raden van toezicht van pensioenfondsen Robeco en Zoetwarenindustrie en lid van de raad van toezicht van het CBR.

Mensen moeten weerbaarder worden en leren om zelf met de risico's van het leven om te gaan

dels een hogere levensverwachting hebben, moet een fonds nu al zuiniger zijn om straks voor hen voldoende geld in kas te hebben. Dat betekent dat ouderen nu per saldo minder krijgen dan bij gelijkblijvende levensverwachting. Toch is het overheersende beeld dat jongeren voor ouderen betalen. Pensioenvraagstukken worden vaak niet gebalanceerd gebracht. Als het om veel geld gaat voor echte mensen, wordt het al gauw politiek, terwijl het eigenlijk heel technisch is.'

Wat is de oplossing?

'We moeten het pensioensysteem simpeler maken, zodat meer mensen het begrijpen en er meer draagvlak ontstaat. Slechts een heel kleine groep mensen begrijpt nu hoe het zit en dat zorgt voor onvrede. Mensen hebben niet helder wat hun deal is met het pensioenfonds: ze zien niet goed wat ze erin hebben gestoken en wat ze eruit gaan krijgen. Daardoor worden ze nukkig en denken ze: ik zorg zelf wel voor mijn pensioen. Maar ze vergeten dat ze in hun eentje nooit hetzelfde rendement kunnen halen. Een individu kan immers minder beleggingsrisico nemen om een bepaald pensioen met een bepaalde zekerheid te ontvangen dan een groot collectief. In een collectief worden mensen gevrijwaard van de risico's op de financiële markten – een oliecrisis, een renteschok – omdat deze worden verspreid over de generaties. Dat is intergenerationale solidariteit.'

Die nu onder druk staat.

'Als we afscheid willen nemen van de intergenerationale solidariteit, zijn er twee opties: mensen zorgen ofwel individueel voor hun pensioen ofwel per jaargang. Dat laatste noemen we cohortpensioenfonds, waarvan bijvoorbeeld alle deelnemers geboren zijn in 1953. Maar voordat we over die opties verder kunnen praten, moeten we weten wat het huidige collectieve stelsel met intergenerationale herverdeling oplevert. Ik ben heel blij dat daar nu door collega-economen aan wordt gerekend.'

Is het niet de taak van de pensioenfondsen zelf om hun deelnemers te vertellen hoe het werkt?

'Ze doen niet anders. Zo hebben zij het uniform pensioenoverzicht en het pensioenregister ingevoerd, waarin alle cijfers voor ieder individu op een rij staan. Ook wordt er gewerkt aan een pensioendashboard, een programma waar mensen verschillende variabelen in hun eigen situatie kunnen wijzigen. Bijvoorbeeld: wat gebeurt er met mijn pensioen als ik een jaar langer doorwerk? Daarnaast organiseren veel pensioenfondsen bijeenkomsten voor hun deelnemers. Maar uiteindelijk gaat het om de bereidheid van mensen om verantwoordelijkheid te nemen voor hun inkomen. Financiële planning is voor iedereen nuttig. Mijn ideaal is dat mensen op een verjaardag net zo over pensioen praten als over auto's: wat kan de jouwe, bevalt hij, heb je er veel onderhoud aan?'

U hebt het ook over 'empowerment' van de burger.

'De ontwikkeling dat de overheid zich terugtrekt, is niet meer te stoppen, omdat het collectieve stelsel – of het nu gaat om de sociale zekerheid of de gezondheidszorg – op lange termijn niet houdbaar is. Mensen moeten dus weerbaarder worden en leren om zelf met de risico's van het leven om te gaan, zodat ze de weg weten in de samenleving en voor zichzelf en elkaar kunnen zorgen. Ik ben dan ook terughoudend over de integratie van pensioenen met wonen en zorg, omdat dit de keuzes voor mensen moeilijker maakt. Bovendien loopt het echte leven vaak anders dan in de economische modellen.'

Hoe worden mensen weerbaarder?

'Bijvoorbeeld door financiële alfabetiseringsprojecten: lesprogramma's op middelbare en basisscholen, cursussen in buurthuizen, aandacht voor geldzaken in televisieprogramma's... Heel goed vind ik ook 'Wijzer in geldzaken', een initiatief van het ministerie van Financiën en verschillende maatschappelijke partners om verantwoord financieel gedrag te bevorderen.'

Als ik ergens loop en een vogeltje bezig zie, dan stop ik om te kijken wat het precies aan het doen is

coverstory

Onderdeel van het programma zijn voorlichtingsbijeenkomsten, waaraan ik zelf ook graag meewerk. Ik zit dan achter een tafeltje en ga met mensen in gesprek. Soms komen ze met een plastic tas vol pensioenoverzichten en dan leg ik uit wat daar nu eigenlijk staat. Nederland doet al heel veel op het gebied van financiële voorlichting, maar het kan altijd beter. Zo is het zaak dat er groepen bereikt worden die moeilijk te bereiken zijn. Met name vrouwen zijn een risicogroep, omdat zij vaak niet financieel zelfstandig zijn en zich er ook niet altijd even goed in verdiepen.'

Mijn ideaal is dat mensen op een verjaardag net zo over pensioen praten als over auto's

Wat zijn verder nog belangrijke vraagstukken voor de SER?

'Het gebrek aan sociale voorzieningen voor de bijna 1 miljoen zzp'ers die ons land telt. Hoe kunnen we voor deze mensen faciliteiten organiseren, mét behoud van de vrijheid en eigen verantwoordelijkheid? Dit onderwerp raakt me, omdat ik zelf ook deeltijd-zzp'er ben. Mensen worden geen zzp'er omdat ze zo nodig hun eigen pensioen of uitkering bij arbeidsongeschiktheid willen regelen, maar omdat ze ontslagen worden, een specifiek beroep uitoefenen of het op eigen kracht willen proberen. Er is geen enkele reden om deze mensen uit te sluiten van de voorzieningen. Zzp'ers mogen op dit moment niet eens een pensioenfonds oprichten in de tweede pijler, omdat dit is voorbehouden aan werkgevers en werknemers. Deze wettelijke barrières moeten worden opgeheven.'

Wat is de waarde van de SER als overlegorgaan?

'Overleg moet geen doel op zichzelf zijn, maar altijd een hoger doel dienen. Gelukkig dient de SER dat hogere doel ook. De tijd van de SER is zeker niet voorbij, zoals ik weleens hoor en lees. Als instituut dat *commitment* genereert, vind ik de SER heel krachtig. Het is wel belangrijk dat de SER duidelijk laat zien wat hij voor elkaar gekregen heeft. *Be good and tell it*. Aan de andere kant moet je soms ook denken: laat de buitenwereld denken wat zij wil. Je hoeft niet elk beeld te corrigeren.'

Wat gaat uzelf bijdragen aan de SER?

Na enige aarzeling: 'Dat ga ik de komende maanden uitvinden. Ik hoop mijn brede economische achtergrond te kunnen inzetten in meer dossiers dan alleen pensioenen. Als conceptueel denker ben ik in staat om moeilijke dingen op een gemakkelijke manier uit te leggen. Ik heb bijvoorbeeld wel eens in een verzorgingshuis uitgelegd hoe de kredietcrisis is ontstaan. Dat vond ik geweldig.'

U bent bestuurslid bij de Vogelbescherming.

Wat heeft u met vogels?

'Ik ben mijn hele leven al geboeid door vogels. Tijdens gezinswandelingen stopte ik regelmatig om vogels te bekijken en mijn familie had daar gelukkig begrip voor. De Vogelbescherming staat in mijn testament, zodoende kwam ik in contact met de organisatie. Als bestuurslid richt ik me vooral op de maatschappelijke kant van vogelbescherming – bijvoorbeeld de consequenties van de zoutwinning onder de Waddenzee voor trekvogels – en op de interne organisatie. Ik heb niet veel verstand van vogels, maar ik geniet er erg van om naar ze te kijken. Soms ga ik eropuit met een verrekijker, alleen of met collega's uit het bestuur. Als ik ergens loop en een vogeltje bezig zie, dan stop ik om te kijken wat het precies aan het doen is. Weet je dat vogels heel vernuftig zijn?' ■